Stappenplan vaccinatie vogelgriep

Uitvoering en gevolgen voor handel

Voortgangsrapportage

Periode: november 2022-december 2023

Ministerie van LNV

10 januari 2024

Inhoud

I. Inleiding 3
Doel van vaccinatie 3
II. Resultaten vaccinatiestappenplan 2022-2023 3
1. Wetenschappelijk onderzoek 3
2. Voorbereidingen pilot op meerdere pluimveebedrijven 4
3. Resultaten van acties om negatieve handelsgevolgen te inventariseren en te minimaliseren 5
4. Overige activiteiten 7
III Geactualiseerd stappenplan vaccinatie voor 2024 en verder 8
1. Wetenschappelijk onderzoek 8
2. Pilot 8
3. Acties voor handelsaspecten van vaccinatie 8
4. Op weg naar een grootschalige vaccinatiecampagne 10
Bijlage 1 Overzicht prioritaire landen handelsgevolgen 12

I. Inleiding

In 2022 is besloten een traject te starten om vaccinatie tegen hoogpathogene vogelgriepvirus (HPAI) mogelijk te maken. Doel van vaccinatie is de kans op besmettingen van pluimvee op bedrijven verder te verkleinen. Om dit te kunnen realiseren is een vaccinatiestappenplan opgesteld dat in november 2022 naar de Tweede Kamer is gestuurd (Kamerstuk 28807, nr. 279). Vaccinatie tegen vogelgriep maakt deel uit van het Intensiveringsplan preventie vogelgriep, waarover de Tweede Kamer in juli 2023 is geïnformeerd (Kamerstuk 28807, nr. 287).

Tijdens het debat in 8 maart 2022 is een motie aangenomen waarin werd gevraagd de Tweede Kamer geregeld over de voortgang in het vaccinatietraject te informeren. In die motie lag de nadruk op het in kaart brengen van de gevolgen van vaccinatie voor de internationale handel. Dit verzoek is opnieuw gedaan tijdens het debat op 6 september 2023. Deze voortgangsrapportage geeft de acties en resultaten daarvan voor de periode 2022-2023 weer, evenals de plannen voor 2024 en daarna.

Doel van vaccinatie

De inzet van het ministerie van LNV is om zo snel mogelijk te starten met preventieve vaccinatie van pluimvee tegen vogelgriep, met zo klein mogelijke risico's voor dier- en volksgezondheid. LNV ondersteunt daarnaast de sector om negatieve handelsgevolgen zo veel mogelijk te beperken.

Er is gekozen voor een stapsgewijze aanpak van het vaccinatietraject voor een beoogde brede vaccinatiecampagne waarbij de verschillende stappen zorgvuldig en gecontroleerd worden uitgevoerd, met oog voor de vele belangen, vanuit onder andere dier- en volksgezondheid. Daarnaast is er aandacht voor de handel. Met de sector is daarover geregeld overleg.

Het stappenplan voor het vaccinatietraject is in november 2022 naar de Tweede Kamer gestuurd (Kamerstuk 28807, nr. 279). De meeste acties uit dit plan zijn uitgevoerd en afgerond. In hoofdstuk II staat een overzicht van die acties en resultaten tot en met 2023. Het stappenplan is voor 2024 geactualiseerd. De aangepaste versie staat in hoofdstuk III.

II. Resultaten vaccinatiestappenplan 2022-2023

In het stappenplan 2022-2023 waren drie hoofdonderdelen te onderscheiden:
1. Wetenschappelijk onderzoek om de effectiviteit van een aantal vaccinkandidaten te bepalen
    a. Eerste proef bij Wageningen Bioveterinary Research onder gecontroleerde; omstandigheden.
    b. Veldproef op twee praktijkbedrijven.
2. Voorbereidingen van een pilot op meerdere pluimveebedrijven.
3. Verkrijgen van inzicht in negatieve gevolgen van vaccinatie op de handel en het zoveel mogelijk wegnemen van mogelijke belemmeringen.
4. Overige activiteiten

1. Wetenschappelijk onderzoek

a. <u>Eerste proef bij Wageningen Bioveterinary Research onder gecontroleerde omstandigheden</u>
- Deze proef is uitgevoerd in 2022 en is afgerond. Twee van de vier onderzochte vaccins waren effectief tegen ziekteverschijnselen en virusverspreiding. Het zijn twee genetisch gemodificeerde vaccins, zogenaamde vectorvaccins.
- WBVR heeft een overzicht van beschikbare en veilige vogelgriepvaccin opgesteld. Dat overzicht is opgenomen in het rapport van de eerste proef.
- De Tweede Kamer heeft het onderzoeksrapport hierover in het voorjaar van 2023 ontvangen (Kamerstuk 28807, nr. 286).

b. Veldproef

- De veldproef is op 15 september 2023 gestart en duurt tot het najaar van 2025.
- Doel van de proef is te onderzoeken of vaccins, toegediend onder veldomstandigheden bij pluimvee dat onder gebruikelijke condities wordt gehouden, effectief is tegen virusverspreiding en voorkomen van verschijnselen.
- De proef wordt uitgevoerd op twee, relatief kleine legbedrijven met een gangbare bedrijfsvoering. Er worden twee vaccins getest (zie 1a).
- De proef duurt ongeveer 85 weken, de productieperiode van een legkoppel.
- De twee vectorvaccins zijn (nog) niet in de Europese Unie toegelaten. De vaccinfabrikanten zijn zelf verantwoordelijk voor het indienen van een dossier bij de European Medicines Agency (EMA) die op basis hiervan de vaccins beoordeelt op veiligheid en werkzaamheid. Dit is een onafhankelijk proces waar LNV geen invloed op heeft.
- Alle producten van de gevaccineerde koppels in de veldproef (eieren en uitgelegde leghennen aan het eind van de proef) worden vernietigd. De eerste reden is dat de fabrikanten geen handelsvergunning in de EU hebben en de vaccins (nog) niet zijn toegelaten. De kosten daarvoor neemt LNV voor zijn rekening. Een andere reden om dit te doen is dat het in deze fase verstandig is, omdat nog niet alle zorgen en bezwaren van derde landen wat betreft de veiligheid van de producten van de gevaccineerde leghennen zijn weggenomen.
- De organisaties die bij de veldproef zijn betrokken zijn: De Gezondheidsdienst voor dieren (Royal GD), de Faculteit Diergeneeskunde (FD), WBVR, en AVINED. Daarnaast is voorafgaand aan de uitvoering van de proef een aantal deskundigen om input gevraagd op de proefopzet. De GD is verantwoordelijk voor de uitvoering van de veldproef, WBVR voor de proeven onder gecontroleerde omstandigheden, de FD zal input leveren ten behoeve van het beoordelen van de effectiviteit en ook bijdragen aan het optimaliseren van een surveillanceprogramma. AVINED participeert vanwege het belang van dit onderzoek voor de sector. De beide farmaceuten leveren de benodigde vaccins. AVINED draagt bij aan de financiering van de veldproef, i.c. de publiek-private deel samenwerking (PPS).

2. Voorbereidingen pilot op meerdere pluimveebedrijven

Acties in Nederland

Het doel van een pilot met meerdere bedrijven is om ervaring op te doen met de implementatie van surveillance uit de Europese verordening (EU) 2023/361, de praktische uitvoering van vaccinatie en effecten op de handel.

Er zijn voor de pilot, en voor een mogelijk grootschaliger vaccinatiecampagne in de verdere toekomst, verschillende scenario's denkbaar, elk met zijn eigen mogelijkheden en dilemma's. Voor de pilot wordt nu ingezet op de legsector en op vrijwillige deelname van pluimveehouders. Voor LNV zijn er voor het uitvoeren van de pilot twee voorwaarden: de te gebruiken vaccins hebben een Europese toelating (vermoedelijke tweede kwartaal 2024) en de resultaten van de eerste proef bij WBVR, in het kader van de veldproef, zijn bekend (maart 2024).

Ten behoeve van de voorbereiding van de pilot zijn verschillende acties uit het stappenplan uitgevoerd.

- Er is een inventarisatie van de Europese regelgeving gemaakt. De verordening over vaccinatie is in het voorjaar van 2023 van toepassing (Verordening (EU) 2023/361).
- Er vinden zeer regelmatig gesprekken plaats tussen de AVINED en LNV over de opzet en de technische uitvoering van de pilot.
- De koepelorganisatie van de Nederlandse pluimveesectoren, AVINED[1] en LNV zetten in op vaccinatie van leghennen. Om deelnemers te vinden hebben de afgelopen maanden gesprekken plaatsgevonden. Een aantal randvoorwaarden moet nog worden vastgesteld. De gesprekken zullen worden voortgezet.
- Belangrijke aspecten bij de deelname van bedrijven zijn onder andere:
    - Vrijwillige deelname en daarmee dus ook een 'voordeel' voor de deelnemende houders: wat heeft een houder eraan om deel te nemen aan de pilot?

[1] Stichting AVINED vormt de samenwerking tussen de organisaties: LTO/NOP, NVP, COBK, NEPLUVI en ANEVEI.

- Het zijn legbedrijven, omdat dat een belangrijke sector is in Nederland, met veel export, en omdat het ook aansluit bij de veldproef. Ook heeft dit de voorkeur van de vanuit handelsoogpunt.
- De opzet van het surveillanceprogramma. Er is gekeken naar de verordening (EU) 2023/361. Daarvoor is capaciteit nodig van dierenartsen en laboratoria voor wekelijks virologisch onderzoek en maandelijks bloedonderzoek. Dat is bij een stap voor stapbenadering te implementeren en is geen belemmering voor de uitvoer van de pilot.
- Bij een grotere vaccinatiecampagne wordt nog gekeken naar mogelijkheden om de serologische monitoring te laten uitvoeren door andere dierenartsen dan door de NVWA. De eigen dierenarts van een deelnemend bedrijf kan, volgens de EU regelgeving (EU) 2023/361, de bemonstering voor de serologische monitoring uitvoeren.
- LNV verkent de mogelijkheden om de kosten voor de surveillance en voor vaccinatie van de pilot, in een afgebakende periode voor een vooraf bekend aantal bedrijven, voor zijn rekening te nemen.
- De mogelijkheden voor afzet van de producten van bedrijven uit de pilot op de Nederlandse markt worden door de sector verkend. AVINED is deze route aan het verkennen.
- De gevolgen van de pilot voor de afzet van producten van deelnemende bedrijven in binnen- en buitenland worden in kaart gebracht. Zie hiervoor de paragraaf over handelsgevolgen (II-3).
- De gevolgen voor de afzet van producten van niet-deelnemende bedrijven in binnen- en buitenland wordt eveneens verkend. Zie ook hiervoor paragraaf II-3.
- Er is in december een bijeenkomst geweest met veel stakeholders, waaronder pluimveesector, Dierenbescherming en Dierenartsenorganisaties, en wetenschappers. In deze bijeenkomst is van gedachten gewisseld over de aanpak van het vaccinatietraject, en is door diverse deelnemers toelichting gegeven op zaken die van belang zijn bij het opzetten van de pilot, zoals de implementatie van de surveillance, en de gevolgen voor de handel.

Acties in de Europese Unie
Ten behoeve van afstemming en het delen van informatie over lopende en voorgenomen vaccinatieproeven en -initiatieven heeft de Europese Commissie een vaccinatiewerkgroep ingesteld. Er zijn in 2023 twee bijeenkomsten geweest. In deze vaccinatiewerkgroep wordt vooral technische informatie uitgewisseld over de vaccinatieproeven uitgevoerd door de verschillende lidstaten, de Nederlandse pilot, het vaccinatieplan van Frankrijk en andere zaken.

3. Resultaten van acties om negatieve handelsgevolgen te inventariseren en te minimaliseren

Vaccinatie tegen vogelgriep kan effecten hebben op de afzet van producten van (gevaccineerd) pluimvee, zoals eieren en vlees, en de handel in levend gevogelte. De Wereldhandelsorganisatie (WTO) en dan specifiek het (Sanitary and Phytosanitary Measures) SPS Agreement vormt de basis voor internationale handel in dieren en dierlijke producten. De Wereldorganisatie voor diergezondheid (World organisation for animal health WOAH) is aangewezen als standard setting body voor diergezondheid. WTO leden moeten deze standaarden volgen, ook de voor vogelgriep bestaande standaard.
Het uitgangspunt is vrije handel, waarbij importerende landen eisen met betrekking tot diergezondheid en voedselveiligheid mogen stellen om de bevolking, dieren en het milieu te beschermen. Het autonoom uitvoeren van een risicobeoordeling is een onderdeel van het proces dat leidt tot acceptatie of weigering van producten uit een exporterend land. Om een risicobeoordeling uit te kunnen voeren zullen de importerende, en dus eisenstellende derde landen, specifieke informatie nodig hebben. Wetenschappelijk onderzoek inclusief de resultaten van de (veld)proeven en pilot zijn daarom essentieel om derde landen de mogelijkheid te geven deze risicobeoordeling te maken.

Frankrijk is gestart met vaccinatie van vleeseenden. Dit is gedaan vanwege het grote aantal uitbraken in de eendenhouderij en de grootschalige tussenbedrijfstransmissie. Het heeft ertoe geleid dat een aantal derde landen zijn grenzen heeft gesloten voor eendenproducten/pluimveeproducten. Dit waren VS, Japan, Singapore en Taiwan. Frankrijk zal een jaar na de start de campagne evalueren.
Nederland en Frankrijk zijn de enige twee lidstaten waar concreet wordt of is gewerkt aan vaccinatie. In Hongarije zijn op zeer beperkte schaal ganzen van een bijzonder type gevaccineerd. Andere Europese lidstaten wachten de stappen (en gevolgen) af van Nederland en Frankrijk.
De Europese Commissie heeft veel inzet gepleegd om derde landen te informeren over de nieuwe verordening, de surveillance-eisen, en de verschillende trials die in enkele lidstaten zijn of worden uitgevoerd. Dat werd door derde landen zeer geapprecieerd.

Er zijn de afgelopen maanden door LNV en de sector verschillende acties in gang gezet om mogelijke negatieve gevolgen van vaccinatie tegen HPAI voor de handel en afzet van producten van (gevaccineerde) dieren in kaart te brengen en oplossingen te zoeken. Deze aanpak is gebaseerd op het informeren van handelspartners over de gefaseerde aanpak, de resultaten van de verschillende onderdelen te delen en garanties te verkrijgen met betrekking tot markttoegang ten tijde van de pilot en voor de periode daarna, als wordt overgegaan tot grootschalige vaccinatie.

<u>Acties van LNV</u>

a. In 2023 hebben met grote regelmaat gesprekken plaatsgevonden met de sector om de gevolgen voor de handel te inventariseren en gezamenlijk, met ieder een eigen rol en verantwoordelijkheid, de mogelijk negatieve gevolgen te minimaliseren. LNV en de sector zijn beide zeer tevreden over deze samenwerking.
b. In april 2023 is met alle LNV-raden, onderdeel van het wereldwijde LNV-attaché netwerk (LAN), gesproken over de plannen in Nederland om te komen tot vaccinatie tegen HPAI. De resultaten van de vaccinproef zijn gedeeld. Daarnaast zijn de plannen geschetst voor de veldproef en een pilot. De veldproef valt onder wetenschappelijk onderzoek en zal daarmee geen effect hebben op de handel, omdat ook de producten vooralsnog niet in de handel worden gebracht. De pilot heeft mogelijk wel gevolgen voor de afzet. De Landbouwraden is verzocht de informatie die LNV heeft gegeven over de resultaten van de proef en aanpak van de pilot met relevante belanghebbenden en vooral overheden te bespreken en te inventariseren hoe zij zouden reageren op import van producten uit Nederland. LNV zal hierover geregeld contact onderhouden met de Landbouwraden.
c. Op 1 november 2023 is tijdens een bijeenkomst van alle LNV-raden in Nederland een presentatie gegeven over het stappenplan, de aanpak van de pilot en de activiteiten om handelsbarrières te slechten. Daarbij zijn de landbouwraden geïnformeerd en is uiteengezet hoe we van het netwerk in de wereld gebruik kunnen en willen maken om negatieve gevolgen voor de handel zo klein mogelijk te maken of te houden.
d. Frankrijk heeft na haar stappen rond het vaccineren van eenden te maken gekregen met handelsconsequenties uit een aantal landen. De Landbouwraden van deze landen is gevraagd om Frankrijk waar mogelijk bij te staan.
e. LNV en de sector hebben een inventarisatie gemaakt van de verschillende eisen van derde landen die in bindende en verzoekcertificaten staan. De eisen die in bestaande certificaten zijn opgenomen dateren van de periode voordat er überhaupt over vaccinatie tegen HPAI werd gesproken. De formuleringen in die certificaten variëren van de afwezigheid van eisen op het gebied van vaccinatie tot het sluiten van de grenzen voor producten van gevaccineerd en ook ongevaccineerd pluimvee, als er in Nederland wordt gevaccineerd.
f. De sector heeft mede op basis van omzet en volume van de afzet een lijst met handelspartners en landen opgesteld op basis van handelsbelang (prioriteitsland) (bijlage). In landen met een Landbouwraad kan LNV de sectorpartijen ondersteunen door deze landbouwraden in te zetten in de overleggen.
g. Tijdens de General Session (GS) van de Wereldorganisatie voor Diergezondheid (WOAH) in mei 2023 is veel aandacht besteed aan vaccinatie en de gevolgen voor handel. Sommige landen staan er positief in, maar veel landen hebben nog wel bedenkingen bij de veiligheid van de producten. Wel is er in gezamenlijkheid van de WOAH een resolutie aangenomen over *Strategic challenges in the global control of HPAI* (www.woah.org/en/home).

h. Tijdens deze GS is door de CVO en de plaatsvervangend CVO van Nederland ook met een aantal vertegenwoordigers van derde landen gesproken, onder andere met Japan, het Verenigd Koninkrijk, Filipijnen, Argentinië, de VS en Canada. Er werd tijdens die gesprekken vooral gesproken over de plannen in Nederland. Daarbij werd vooral het belang benadrukt om te werken aan het opbouwen van vertrouwen in de Nederlandse aanpak en het belang onderschreven dat de producten van gevaccineerde dieren veilig zijn, bij gebruik van een toegelaten vaccin. Deze gestructureerde aanpak wordt zeer gewaardeerd. De gesprekken worden vervolgd.
i. De Nederlandse CVO heeft in mei 2023 overleg gevoerd met zijn Duitse counterpart. Duitsland volgt de Europese verordening (EU) 2023/361, met daarin de eisen voor het intraverkeer in (producten van) gevaccineerde dieren.
j. Het Verenigd Koninkrijk, een belangrijke handelspartner voor Nederlandse pluimveeproducten, is niet tegen vaccinatie en zal producten accepteren mits Nederland aan de voorwaarden van de verordening (EU) 2023/361 voldoet.
k. LNV heeft contact gehad met Frankrijk over de aanpak, zowel bilateraal als in de vaccinatiewerkgroep van de Europese Commissie. LNV heeft toegezegd om waar mogelijk steun te leveren.
l. LNV heeft in de raadswerkgroep Potsdamgroep de Europese Commissie gevraagd om een side event te organiseren rondom het SPS-comité bij de WTO in Geneve.

Acties uitgevoerd door de pluimveesector
m. Er zijn gesprekken geweest tussen vertegenwoordigers van de primaire sectoren en marktpartijen over de afzet van producten van gevaccineerde en niet-gevaccineerde dieren. De sector heeft, samen met LNV, een informerend document geschreven om in de gesprekken met bijvoorbeeld de retail te gebruiken om de afnemers op de hoogte te stellen van het vaccinatiestappenplan. Hierin staan ook de plannen van de veldproef en de pilot kort beschreven. Dit is bedoeld om vertrouwen te genereren bij de afnemers.
n. De sector heeft een gesprek opgezet tussen meerdere CVO's met het bestuur van de Europese pluimveeorganisatie AVEC om nut en noodzaak te bespreken van vaccinatie voor de gehele EU.
o. De sector heeft diverse afnemers benaderd met de vraag of zij producten zouden blijven accepteren als de dieren waarvan ze afkomstig zijn tegen HPAI gevaccineerd zijn.
p. De kosten zijn doorgerekend van de vaccinatie, monitoring en eventuele financiële schade.
q. AVINED heeft op mondiaal niveau, via de International Egg Commission (IEC), de wereldwijde organisatie van de ei-industrie, initiatief genomen om te komen tot een positieve positiebepaling rond HPAI-vaccinatie[2].

4. Overige activiteiten

Er is door een aantal experts van verschillende Nederlandse onderzoeksinstituten een risicobeoordeling uitgevoerd van het vaccineren van pluimvee in relatie tot de volksgezondheid. Het rapport is als bijlage bij de brief van januari 2024 meegestuurd. De conclusies zijn: als een vaccin transmissie kan voorkomen, verwachten de deskundigen geen verhoogd risico voor blootstelling van mensen; als transmissie onvoldoende wordt verhinderd, bestaat er mogelijk wel een verhoogd risico. De resultaten van de risicobeoordeling worden betrokken bij de vervolgstappen richting een grootschalige vaccinatiecampagne.

Op dit moment is door het European Centre for disease prevention and control (ECDC) het risico van infectie voor de humane populatie als geheel als laag ingeschaald, en het risico voor infectie voor mensen die beroepsmatig met HPAI besmette dieren te maken hebben als laag tot matig[3].

[2] (https://www.internationalegg.com/app/uploads/2023/04/AI-Vaccination-Surveillance-Document-April-2023-Digital-for-mobile-low-res.pdf
[3] 2023-WCP-0059 Draft.docx (europa.eu)

III Geactualiseerd stappenplan vaccinatie voor 2024 en verder

LNV wil zorgvuldig te werk gaan met oog voor dier- en volksgezondheid. Ook besteedt LNV aandacht voor de gevolgen van vaccinatie voor de pluimveesectoren. Dit wordt gedaan in het licht van de actuele situatie. Het stappenplan, met de voorbereidingen van de pilot wordt verder uitgewerkt maar behoeft actualisatie. De stappen in 2024 worden hierna beschreven.

1. Wetenschappelijk onderzoek

- De veldproef wordt in 2024 vervolgd. Er worden dat jaar twee transmissiestudies bij WBVR gedaan, op dezelfde wijze als de proef van 2022. De resultaten van deze studies en van de veldproef zullen worden gerapporteerd en openbaar gemaakt.
- De eerste resultaten van de studie, gestart in november 2023, worden in het tweede kwartaal van 2024 verwacht. De overige in de loop van 2024 en 2025.
- Op basis van deze resultaten kunnen de eerste conclusies worden getrokken over de bescherming die de vaccins kunnen bieden tegen symptomen en virusverspreiding.
- In 2025 volgt nog een vierde transmissieproef, als de hennen aan het eind van de productieperiode zijn. Zo wordt een goed beeld gekregen van de te verwachten immuunreactie gedurende een hele productieperiode van leghennen.

2. Pilot

- Het doel van de pilot is ervaring opdoen met de implementatie van surveillance uit de Europese verordening (EU) 2023/361, de praktische uitvoering van vaccinatie en effecten op de handel.
- De pilot wordt naar verwachting medio 2024 gestart. Dat zal gebeuren als bekend is hoe de twee vaccins zich in de eerste proef (2023) hebben gemanifesteerd en als (één van) de vaccins een Europese toelating hebben. Mochten er ontwikkelingen zijn die tot een wijziging leiden, dan gebruikt LNV die ruimte.
- Alle beschikbare kennis en ervaring, uit binnen- en buitenland, worden gebruikt voor het voorbereiden van de pilot.
- Een aantal randvoorwaarden, bijvoorbeeld voor de kosten, moet nog worden vastgesteld. De gesprekken met de sectorpartijen zullen worden voortgezet.
- Belangrijke aspecten bij de deelname van bedrijven zijn onder andere:
    - Vrijwillige deelname en daarmee dus ook een ‘voordeel’ voor de deelnemende houders: wat heeft een houder eraan om deel te nemen aan de pilot?
    - Het zijn legbedrijven, omdat dat een belangrijke sector is in Nederland, met veel export, en omdat het ook aansluit bij de veldproef. Ook heeft dit de voorkeur van de vanuit handelsoogpunt.
    - De opzet van het surveillanceprogramma. Er is gekeken naar de verordening (EU) 2023/361. Daarvoor is capaciteit nodig van dierenartsen en laboratoria voor wekelijks virologisch onderzoek en maandelijks bloedonderzoek. Dat is bij een stap-voor-lijststapbenadering te implementeren en is geen belemmering voor de uitvoer van de pilot.
- De pilot wordt uitgevoerd met in achtneming van de regels in de verordening. Daarvoor moet ook worden gekeken naar het regelen van registratie van de deelnemende bedrijven in het bestaande registratiesysteem van RVO.

3. Acties voor handelsaspecten van vaccinatie

Doel van de acties is het ondersteunen van de sector om negatieve handelsgevolgen zo veel mogelijk te beperken. Een van de middelen daartoe is om landen (handelspartners) zo goed mogelijk te informeren over de Nederlandse acties en plannen. Het uitgangspunt is vrije handel

tussen landen, maar importerende landen kunnen eisen stellen wat betreft de veiligheid van de dieren en de producten. Het autonoom uitvoeren van een risicobeoordeling is een onderdeel van het proces dat leidt tot acceptatie of weigering van producten uit een exporterend land. Dit wordt door Nederland uiteraard gerespecteerd (zie ook II, paragraaf 3). Om hen zo goed mogelijk in positie te brengen zal LNV verder gaan met het actief benaderen van derde landen om hen mee te nemen in de ontwikkelingen, en in gesprek te raken over de eisen die gesteld worden en de informatie die het derde land nodig acht om een risicobeoordeling te kunnen maken. Daarbij is het gewenst zoveel mogelijk inzicht te krijgen hoe landen tegenover vaccinatie staan en waar mogelijk garanties vooraf zijn te geven wat betreft veiligheid van gevaccineerde dieren en hun producten. In het kader daarvan wordt ook aandacht besteed aan het creëren van (Europees) draagvlak, zodat ook in andere landen mogelijk in de toekomst preventief wordt gevaccineerd.

Inzet in de EU

- In de Europese Unie zijn de zaken rondom handel geregeld. De eisen en regels zijn vastgelegd in diverse verordeningen, zoals de (EU) 2023/361. Het is van groot belang dat de lidstaten en de EC door LNV op de hoogte worden gehouden van de stappen. Dat gebeurt ook in de daartoe geëigende groepen.
- Bij de CVO bijeenkomsten wordt, indien opportuun, de stand van zaken gegeven.
- Er wordt door de minister van LNV in januari 2024 een voordracht gegeven tijdens de ministeriele conferentie, onder het Belgisch voorzitterschap. Het verzoek was om het publiek te informeren over de Nederlandse ervaring met vaccinatie tegen vogelgriep. Er zal onder andere worden ingegaan op het huidige vaccinatiestappenplan, als onderdeel van in het intensiveringsplan preventie vogelgriep, en de tot nu toe uitgevoerde acties. Daarbij zal ook nog aandacht worden gevraagd voor de mogelijke negatieve gevolgen voor de handel en de wijze waarop Nederland in de toekomst wil omgaan met preventieve vaccinatie. Nederland zet in op een brede toepassing van vaccinatie.
- Bij de vaccinatiewerkgroep wordt informatie over de activiteiten in de lidstaten gedeeld. Nederland zal daarbij uiteraard ingaan op de veldproef, de resultaten daarvan, en op de voorbereidingen van de pilot. Ook zal Nederland daar gesignaleerde (te verachten) knelpunten van de implementatie van de verordening bespreken, indien opportuun. Andere lidstaten tonen tot nu toe interesse in de vaccinatiestappen van Frankrijk en Nederland.
- De EC ondersteunt de lidstaten bij het invullen van questionnaires over HPAI en vaccinatie. Dat hebben ze in 2023 gedaan (zie hiervoor) en uit overleg blijkt dat ze zich ook in 2024 zullen inzetten.
- Er zijn bilaterale contacten tussen de Nederlandse CVO en andere CVO’s over de aanpak om handelsgevolgen zo veel mogelijk te beperken.

Inzet LNV ten behoeve van handel derde landen

- Bijgevoegd is een lijst/tabel met derde landen waarop, op aangeven van de sector voor 2024 (bijlage 1). LNV zet zich de komende maanden in om zoveel mogelijk garanties en inzicht te krijgen hoe landen tegenover preventieve vaccinatie staan. De invulling van deze gesprekken zal gaandeweg 2024 duidelijker worden.
- LNV is in contact met de Nederlandse prioriteitslanden en past daarbij een maatwerkaanpak toe. Dat betekent dat wordt gesproken over de door het betreffende land gestelde eisen, over de informatie die zij nodig hebben voor een risicobeoordeling, en welke garanties zij uiteindelijk nodig hebben en welke in een certificaat opgenomen zullen worden. Dit zijn intensieve trajecten waar veel inzet van LNV en ook LNV-raden nodig is.
- Een aantal landen wordt gezien als voorbeeld in de regio, daar zal extra op worden ingezet. Een voorbeeld daarvan is de VS. De plaatsvervangend CVO heeft in het najaar van 2023 een gesprek gehad met collega’s uit de VS naar aanleiding van de importstop op producten van gevaccineerd pluimvee uit Frankrijk. Er is informatie uitgewisseld. De komende periode vindt hierover meer overleg plaats. De VS heeft aanvullende informatie gevraagd ten behoeve van hun risicobeoordeling en een uitgebreide questionnaire verstuurd aan lidstaten in de EU. Deze wordt in 2024 beantwoord. De Europese Commissie neemt de vragen met betrekking tot het wettelijk kader en de Europese regelgeving voor haar rekening; LNV levert de antwoorden op de overige vragen aan. Inzet is zoveel mogelijk informatie te geven over de mogelijke vaccinatiepilot in Nederland. Dit zal naar verwachting bijdragen aan het vóórkomen van een importverbod op producten vanuit Nederland als er tot de uitvoer van de pilot wordt

overgegaan, omdat de zorgen van de VS daarmee naar verwachting kunnen worden weggenomen.
- Er is voortdurend, waar mogelijk en gepast, aandacht voor het creëren van draagvlak, zodat andere lidstaten of derde landen mogelijk ook gaan vaccineren in de toekomst. Zo heeft LNV in de raadswerkgroep Potsdamgroep de EC gevraagd om een side event te organiseren rondom het SPS-comité bij de WTO in Geneve.
- LNV zal zich ook in 2024 via de geijkte kanalen inzetten om vaccinatie op grote schaal geaccepteerd te krijgen en afzet van producten van gevaccineerde dieren te faciliteren. Daarvoor is ook een rol weggelegd voor de sectoren, omdat het veelal ook gaat om acceptatie door de retail of private partijen.

Inzet door de sectoren ten behoeve van de handel met derde landen
- De sector zal het intensief overleg met de EU Pluimveeorganisaties en EU Commissie in Brussel continueren.
- De sector zal een taskforce oprichten die, indien gewenst, uitgezonden kan worden om presentaties te geven en of specifieke probleemstellingen in derde landen te bespreken.

Tijdlijn
Veel inzet rondom handel wordt gepleegd in de eerste helft van 2024, om de pilot zo goed mogelijk te kunnen uitvoeren. Dat geldt ook voor de gesprekken met handelspartners om garanties te kunnen geven over de veiligheid van vaccinatie en van producten van (gevaccineerde) dieren, en om hen de informatie te geven om een risicobeoordeling te kunnen doen. In de EU wordt het informatieve overleg in de vaccinatiewerkgroep voortgezet. Het EFSA rapport over onder andere surveillance wordt in maart 2024 verwacht. Dat zal voor Nederland aanknopingspunten kunnen bieden voor het opzetten van een surveillanceprogramma. Met de EC en lidstaten zal hier vermoedelijk over worden gesproken in 2024.

De eerste resultaten van de veldproef worden in het voorjaar van 2024 verwacht. Als de veldproef laat zien dat de vaccins ook onder praktijkomstandigheden veilig en effectief zijn, én in de EU zijn toegelaten, zal worden gestart met een pilot op meerdere pluimveebedrijven. De pilot start naar verwachting medio 2024. Het overleg over deze pilot met de sector verloopt constructief. De eerste resultaten van de pilot (naar verwachting begin 2025) zullen worden gebruikt voor het bepalen van vervolgstappen richting een grootschalige vaccinatiecampagne. Hiervoor zal ook veel inzet op het gebied van handel nodig zijn, de werkwijze zal aansluiten bij het hierboven beschreven proces.

4. Op weg naar een grootschalige vaccinatiecampagne

De inzet van LNV is om in de nabije toekomst op grote schaal pluimvee te vaccineren tegen vogelgriep om de voortdurende dreiging van besmettingen vanuit wilde vogels het hoofd te kunnen bieden. De inzet van het ministerie van LNV is om zo snel mogelijk te starten met deze preventieve vaccinatie van pluimvee tegen vogelgriep, met zo klein mogelijke risico's voor dier- en volksgezondheid. LNV ondersteunt daarnaast de sector om negatieve handelsgevolgen zo veel mogelijk te beperken. De eerste resultaten van de pilot (naar verwachting begin 2025) zullen worden gebruikt voor het bepalen van vervolgstappen richting een grootschalige vaccinatiecampagne.
Een aantal stappen kan daarin worden onderscheiden.
- De uitkomsten van proeven (veldproef en proeven elders in de EU), gegevens uit de pilot, data uit de literatuur, gegevens van de vaccinatiecampagne in Frankrijk en andere relevante gegevens worden gebruikt voor het opzetten van een surveillanceprogramma. Zo'n programma heeft als doel om zo snel mogelijk subklinisch verlopende infecties in gevaccineerde koppels op te sporen. Het uitgangspunt daarbij is het surveillanceprogramma zoals is beschreven in de Europese Verordening (EU) 2023/361. Indien mogelijk en haalbaar wordt voor de Nederlandse situatie een aangepast programma opgesteld. Dit programma zal worden besproken met andere lidstaten en de EC. Daarbij zal ook het rapport van de European Food Safety Authority (EFSA), die op verzoek van de EC een scientific opinion zal opstellen over surveillance, worden meegenomen. Dat rapport wordt in maart 2024 verwacht.

- Data worden ook gebruikt voor het ontwikkelen van een vaccinatiestrategie. Dit wordt gebaseerd op onder andere besmettingskans voor pluimveehouderijen, risicofactoren, en omvang van de sector, met oog voor haalbaarheid, implementatie en effectiviteit. Daarbij zal gebruik worden gemaakt van eerdere rapporten, over onder andere risicofactoren voor besmetting met vogelgriepvirus (zoals Kamerstuk 28807 nr. 289)[4], of indien geschikt het rapport over verschil in infectiekans voor LPAI per regio[5]. Ook zal daarover met belanghebbende worden gesproken, mede vanwege haalbaarheid, efficiency, implementatie, gevolgen voor houders etc. De deskundigen die bij de andere projecten worden geconsulteerd zullen ook hierbij worden betrokken.
- De resultaten van de voorgenomen evaluatie van de vaccinatiecampagne in en door Frankrijk worden besproken in de vaccinatiewerkgroep onder leiding van de EC. Dit kan weer dienen als input voor het opzetten van een Nederlandse strategie en voor onderhandelingen met handelspartners.
- De implementatie van de verordening, de mogelijkheden en eventuele knelpunten worden, indien relevant, met de EC en de lidstaten besproken.

Vaccinatie van pluimvee op grote schaal is het uiteindelijke doel van het stappenplan en alle acties die daarin staan beschreven. We moeten op langere termijn immers meer doen om uitbraken te voorkomen. Het stappenplan biedt daarvoor handvatten.

[4] Landschapselementen spelen belangrijke rol bij introductie vogelgriep op pluimveebedrijven - WUR

[5] 203121 (wur.nl)

Bijlage 1 Overzicht prioritaire landen handelsgevolgen

Land
Japan
Verenigde Staten
Canada
Singapore
Filipijnen
Vietnam
Zwitserland
Verenigd Koninkrijk
Kosovo
Kenia, Zuid-Afrika en een aantal West-Afrikaanse landen